

30. BÖLÜM / CHAPTER 30

Dijitalleşen Kütüphaneler ve Dijital Kültür

Digitalising Libraries and Digital Culture

Güler DEMİR¹

¹Doç. Dr. Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,
Kastamonu, Türkiye

E-posta: gulerdemir2009@gmail.com

DOI: 10.26650/B/SS53.2024.015.30

ÖZ

Günümüzde, kurum ve kuruluşların yönetim/yönetişim, örgüt, işleyiş, ürün ve/ya da hizmetleri, dijital dönüşümün etkisi ile farklı bir boyut kazanırken, dijital araç ve teknolojiler kendine özgü bir kültür biçimi olan dijital kültürü üretmiştir. Bu çalışmada, dijital çağla birlikte gelişen dijital kültür, buna bağlı olarak ortaya çıkabilen sorunlar ve kütüphanelere yansımaları ele alınmaktadır. Çalışma, nitel betimleme yöntemi ile konuya ilişkin literatür taramasından elde edilen bulguların analizine dayanmaktadır. Çalışmanın ulaştığı sonuca göre, gelişmiş ve sağlıklı bir dijital kültür, kurum ve kuruluşlara yeni teknolojiler kanalıyla sadece söz konusu teknolojileri değil daha fazlasını; yepyeni olanaklar, işbirlikleri, iletişim biçimleri ile yenilikçilik ve yaratıcılık ruhunu kazandırmaktadır. Kütüphanelerin dijitalleşmesi ile birlikte geliştirdikleri dijital kültür çerçevesinde yaşanabilen çok çeşitli sorunlara karşı elde edilecek kazanımlar dikkate alındığında, dijital kültüre ilişkin farkındalık ve eğitim, sorunların çözümünde ve gelişimin gerçekleşmesinde kilit rol oynamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, dijital çağ, dijital kültür, dijital kütüphane, dijital uçurum, bilgi okuryazarlığı, dijital okuryazarlık

ABSTRACT

Today, while the management, organisation, functioning, products and/or services of institutions and organisations have acquired a different dimension with the effect of digital transformation, digital tools and technologies have produced a unique form of culture which is called digital culture. In this study, digital culture that evolves along with the digital age, problems that may arise accordingly and its reflection on libraries are discussed. The study is based on the qualitative description method and the analysis of the findings obtained from the literature review on the subject. The study concludes that a well-developed and healthy digital culture provides institutions and organisations not only with new technologies but also with new possibilities, new forms of collaborations and communications, as well as a spirit of innovation and creativity. Considering the gains to be achieved despite the wide range of problems that can be experienced within the framework of the digital culture that libraries have developed with digitalisation, awareness and training on digital culture can play a key role on solving problems and realising development results.

Keywords: Culture, digital age, digital culture, digital library, digital divide, digital gap, information literacy, digital literacy

Extended Abstract

One of the most determinant criteria in the categorisation of ages and societies is the basic sources and forms of production. In this respect, societies have evolved as primitive, hunter-gatherer-fisher, industrial and post-industrial societies respectively. In post-industrial or information societies, the main source of production is information. In the information age where information and communication technologies are rapidly developing, the focus and reliance on information has increased. As a consequence of that increase, societal/social perceptions and values also have changed and information has been prioritised over material goods and productions. As a result of technological developments, technological convergence, which emerged with the interaction between technological tools and equipment, and digitalisation as an important actor of this process have gained effectiveness in both the daily and business life of the individual. The concept of culture, which refers to everything produced both materially and immaterially by human beings cannot be considered in isolation from these developments. Due to the fact that each form and means of production and the way of life produces its own culture, information or digital age has also brought its own culture which is named 'digital culture'. While digitalisation, whose effects can be seen in all segments of the society, is spreading in almost every sector, libraries as important educational and cultural institutions also have embraced this new way of working to keep up with the times.

The purpose of this study, first to examine the phenomenon and concept of digital culture along with its importance in a digital society, and secondly, its reflections on libraries, and also challenges and problems occurred in this context, in a general framework. The main question of the study is what the concept of digital culture can mean and how it affects libraries in societies. Subquestions of the study are as follows:

“In what sense, or in what senses, the concept of digital culture is important?”; “Why it should be adopted and embraced by libraries?” “Which problems can be encountered in this context and how can these problems be solved?”. Digitalisation and the adoption of the digital culture not only have given way to many more important developments and opportunities but also created many challenges and problems for societies, particularly developing countries. Libraries are among the organisations greatly affected in that regard. One of these problems, briefly, is the necessity to participate consciously in IT environments particularly by following ethical and moral rules. Moreover, the lack of information and/or digital literacy skills as critical life skills is a significant reason for problems faced while interacting with new technologies. The problems of digital gap or divide, privacy and copyrights, information reliability and so on are also worth to be discussed (Lynch, 1998; Benjamin, 2017, p. 64, 69-70; Sodiya, 2020; Samokhina, 2021, p. 589-590). In the context of security issues related with the privacy and reliability, Benjamin (2017, p. 69) points out that “perhaps AI [artificial intelligence] will overcome the current technological and epistemological limits of big data rendering privacy moot in the face of the machine. Perhaps a culture

will develop whereby data itself is viewed as a ‘victim’ to be protected, giving new meaning to the term ‘information security’?” In the face of all these challenges, states should cooperate under the auspices of international organisations to find new ways of using technology for the preservation, promotion and dissemination of culture. Modern digital technology can certainly pave the way for enormous and highly beneficial changes in the field of culture when properly managed and utilised (Papaioannou, 2018, p. 509). Suggestions for solutions to the problems include the development of information culture as a concept intertwined with digital culture; the skills of using remote technologies and platforms which correspond to the technological component of information culture; studies and researches on digital literacy, digital inclusion and digitalisation (Sodiya, 2020; Samokhina, 2021, p. 592) and the development of digital literacy and information literacy skills as components of digital culture (Lynch, 1998; Arifuddin, Qamari, & Surwanti, 2022, p. 59-62, 65). Taking into account rapid changes in technology is a crucial step in digital library planning and design. One of the organisational challenges is the restructuring of a traditional library to better serve virtual users. The key to successful management of this process is to encourage and motivate those who have problems with technology. In addition to copyright issues, user education is a critical requirement to ensure equal access to virtual materials, as many users are not computer literate. Continuous training can ensure the success of a digital library while lack of training will adversely affect the productivity (Nicholson, 1995, p. 1-4, 8-9). For digital libraries to be successful, they need to be accessible. It is equally important that the material in the digital library must be arranged and organised in such a way that users do not spend excessive time searching for the material they need (Adams, Jansen, & Smith, 1998).

This study which is based on the qualitative description method and the analysis of the main findings obtained from the literature review concludes that a digital awareness and culture provides libraries not only with new technologies but also with new possibilities, new forms of collaborations and communications, as well as a spirit of innovation and creativity. The fact that some problems may be faced in the processes of digitalisation and digital cultural transformation should not be considered discouraging. It is necessary to adopt a holistic, solution-oriented approach and to pay regard to the benefits to be gained both by libraries and their users, if not now but in the future.

1. Giriş

Kültür kavramı, basit bir tanımlama ile maddi ve manevi sahip olunan herşeye işaret etmektedir. Ancak bu kavram, aynı zamanda, çağlar, dönemler, yaşanılan bölgeler, kentler, coğrafyalar ve farklı yaşam örüntüleri ile karakterize olan, farklı perspektiflerle çeşitli biçimlerde yorumlanabilen, çok boyutlu ve karmaşık bir kavramdır. Sanayileşme sürecinde ve özellikle de sanayileşme sonrasında hızlanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, üretim biçimleri, ekonomik ve sosyal yapı ile benzeri pek çok alana ilişkin değişimi biçimlendirmiş; kültürün de yeni bir formunu ortaya çıkarmıştır. Dijital kültür dışında, siber kültür, elektronik kültür, internet kültürü, sanal kültür, enformasyon kültürü ve benzeri birçok adlarla anılan bu kültür, temelde küreselleşme ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin ürettiği bir kültürü ifade etmektedir. Yaşamın her alanına yayılan dijital kültür, kurumsal yapıların işleyişi ile iletişim ve etkileşim biçimlerini önemli ölçüde dönüştürmüştür. Bilgi kaynakları, dermeler ve hizmetlerin dijital ya da elektronik formatta saklanıp bilgisayarlar ve elektronik cihazlar aracılığıyla erişilir duruma getirildiği bir kütüphane türü olarak dijital kütüphane, dijital çağın ürünüdür. Dijital kütüphane kültürü, basılı bilgi kaynakları ve materyallerinin korunması ve kütüphanecinin de bir tür “bekçi” gibi algılanmasına odaklı geleneksel kütüphane kültürünün tersine, bilgiye aktif erişim ile kütüphanecinin bilgi ile kullanıcı arasında bilinçli bir aracı olmasına yönelik bir kültür türüne işaret etmektedir. Geleneksel kütüphanenin fiziksel olarak kullanıcıyı mekâna sınırlayan yapısı yerini mekândan bağımsız, aktif ve etkileşimli teknolojilerden oluşan bir sisteme bırakmıştır. Söz konusu sistem, yepyeni dijital platformlar, web ortamı, e-postalar, haber ve sohbet grupları ile listeleri, akıllı telefonlar, SMS, sosyal medya, video konferanslar, uzaktan eğitim ve uzaktan yönlendirme gibi çok çeşitli ortam, teknoloji ve araçlarla desteklenmektedir. Dijital kültürün internet, bilgisayar ve ilişkili tüm teknoloji ile araçlar, görüntü, ses ve müzik dosyaları, dijital belgeler ve tüm yazılımları kapsayan maddi ve iletişim, etkileşim, terminoloji, diller, jargon, ticari, teknik ve sosyal işlemler, mevzuat, kurallar, değerler ve etik gibi manevi bileşenleri, söz konusu kültürel sistemin işleyişinde belirleyicidir.

Bu çalışmanın amacı, dijital kültürün gelişimini kütüphaneler bağlamında tartışmaktır. Çalışma kapsamında, kültür ve dijital kültür kavramları, bu çerçevede yüzleşilebilen sorunlar ve dijitalleşen kütüphanelere ilişkin kültür ile sorunları ele alınmaktadır. Çalışma sonucunda, bilgi çağında dijitalleşmeye ilişkin karşılaşılabilen mevzuat ve etik çerçeve, mahremiyet ve telif hakları, güvenlik, alt yapı olanakları, dijital uçurum, bilgi okuryazarlığı ve/ya da dijital okuryazarlık vb. sorunlara karşın, dijitalleşmenin sunduğu olanakların önemi vurgulanmakta ve dijital kültüre ilişkin farkındalık ile eğitimin sorunların çözümünde etkin olacağı savunulmaktadır.

2. Kültür ve Dijital Kültür Kavramları

2.1. Kültür

Latince'den gelen kültür kavramı, fiil olarak “colere; colo; colui; cultus”, isim olarak “cultura” sözcüklerine dayanmaktadır. Kavram, daha çok doğaya karşı biçimde konumlandırılarak tanımlanmakta; yapay ve olgusal olan, doğal olanın karşısına konulmaktadır. İnsan uygarlıklarının tarihindeki en önemli dönüm noktalarından biri, hatta en önemlisi tarımın ‘icadı’ olmuştur. Bu kavram, yaklaşık 10.000 yıl önce, insanın doğayla erken dönem etkileşimini; insanın toprağı işlemesini, yeni ürünler ve evcil hayvanlar yetiştirmesini vb. temsil etmektedir. Klasik Antik Çağ’da cultura terimi, bu fikri Yunan felsefesinden devralan Cicero tarafından, cultura animi’den; zihnin ve ruhun yetiştirilmesinden; tarımda olduğu gibi, dış doğanın aksine, iç doğanın yetiştirilmesinden söz etmek üzere metaforik olarak kullanılmış ve yüzlerce yıl sonra Bacon tarafından tekrar ele alınmıştır (Budin, 2003). Kültür sözcüğünün, Türkçede artık pek kullanılmayan “ekin” sözcüğü ile karşılandığı bilinmektedir. “Kültür”, toplumsal yapının oluşumunda temel bir öge olup insanoğlunun yaşam savaşımında üretmiş olduklarının tümüdür. Bu kavram, insanın düşünsel, inançsal, duygusal etkinlikleri sonucunda ortaya çıkan yaratılar, değerler ve kuşaktan kuşağa aktarılan davranışların bütününe atıf yapan bir kavramdır (Gümüştekin, 2017, s. 318).

Amerikalı antropologlar Kroeber ve Kluckhohn’ın, 1952 yılında kültür kavram ve tanımlarını eleştirel bir bakış açısıyla gözden geçirdikleri çalışmalarında, kavrama ilişkin 164 farklı tanımdan oluşan bir liste hazırlamış olmaları, kültür kavramının kapsamı ve derinliğinin tek bir tanımla sınırlandırılmasını güçleştirecek düzeyde geniş olmasının kanıtlarından biridir (Spencer-Oatey, 2012, s. 1). Mejuyev (1987, s.8; akt. Oğuz, 2011, s. 125), kültür kavramına ilişkin terminolojik çeşitliliğin nedenini, kavramın sadece bilimsel değil aynı zamanda toplumsal ve tarihsel derinliğe sahip oluşuyla ilişkilendirmektedir. Nitekim kültüre ilişkin organizasyonel bağlamda geniş irdelemeler yapan Schein ve Schein’a (2016, s. 3) göre, kültür olgusu ve kavramı, antropologlar ve sosyologlar tarafından uzun yıllardır incelenmektedir. Bunun sonucunda da birçok kültür modeli ve tanımı ortaya çıkmıştır. Kültürün özünü kavram-sallaştırma biçimlerinden bazıları, kavramın derinliğinin yanı sıra genişliğini de göstermektedir. Kavrama ilişkin kategorilerin çoğu öncelikle uluslar, meslekler veya büyük kuruluşlar gibi makro kültürlerle atıfta bulunmaktadır. Bazıları ise mikro veya alt kültürlerle de ilgilidir. Birçok araştırmacı bu tanımsal kategorilerden birkaçını kullanmaktadır ve bunlar önemli ölçüde birbirleri ile örtüşmektedir. Öncelikle kültür, birçok «gözlemlenebilirlik» seviyesinde mevcuttur. Kategoriler kabaca, bir gözlemci olarak bir kurumu veya grubu gözlemlediğimizde

bu kültürel unsurları görme ve hissetme derecemize göre düzenlenmiştir. Schein ve Schein (2016, s. 4-5), söz konusu kategorileri şöyle sıralamıştır:

- Çeşitli durumlarda tüm gruplarda belirgin hale gelen ve gözlemlenen etkileşim kalıpları: Adetler, gelenekler vb.
- Bir grup etkileşimi ile aktarılan duygu ya da bir diğer deyişle iklim: Fiziksel düzen ve kuruluş üyelerinin birbirleriyle, müşterilerle veya diğer yabancılarla etkileşim biçiminin sonucunda doğmaktadır.
- Resmi ritüeller ve kutlamalar
- Benimsenen ilke ve değerler
- Resmi felsefe ya da tarz: Bir grubun hissedarlara, çalışanlara, müşterilere ve diğer paydaşlara yönelik eylemlerine rehberlik eden geniş politikalar ve ideolojik ilkeler
- Grup normları: Gruplarda gelişen örtük standartlar ve değerler
- Oyunun Kuralları: Bir grupta kökleşmiş ve gruba yeni katılanın kabulü için benimsenmesi gereken örtük, yazılı olmayan kurallar
- Kimlik ve benlik imajları: “Biz kimiz”, “amacımız nedir” ve “işleri nasıl yaparız”... vb.
- Gömülü beceriler: Yazılı olarak ifade edilmesine gerek kalmadan kuşaktan kuşağa aktarılan belirli şeyleri yapma becerisi
- Düşünme alışkanlıkları, zihinsel modeller veya dilsel paradigmlar: Bir grubun üyeleri tarafından kullanılan, algılara, düşüncelere ve dile rehberlik eden ve yeni üyelere sosyalleşme sürecinde öğretilen ortak bilişsel çerçeveler
- Paylaşılan anlamlar: Aynı sözcüklerin farklı kültürlerde çok farklı anlamlara gelebildiği durumlarda, grup üyeleri birbirleriyle etkileşime girdikçe ortaya çıkan anlayışlar
- Kök metaforlar ya da bütünleştirici semboller: Bilinçli olarak takdir edilebilen veya edilmeyen ancak grupların kendilerini karakterize etmek için geliştirdikleri, somut olarak binalarda, ofis düzenlerinde ve grubun diğer maddi eserlerinde kendini yansıtan örüntüler (kültürün bu seviyesi, bilişsel veya değerlendirici tepkinin aksine üyelerin duygusal ve estetik tepkisini yansıtmaktadır).

Kavramın daha geniş bir çerçevede ele alınması durumunda, üç genel kategorinin kullanımı yaygındır. Birinci kategoride, “ideal” olma vurgusu hâkimdir. Bu bağlamda kültür, belirli mutlak veya evrensel değerler açısından bir insanın mükemmel olması durumuna atıfta bulunur. Böyle bir tanımın kabul edilmesi durumunda, zamandan bağımsız ve evrensel insanlık

durumuna kalıcı bir gönderme yapılması söz konusudur. İkinci kategoride ölçüt, “belgesel” (documentary) kayıtlardır. Bu noktada, kültür, insan düşüncesi ve deneyiminin ayrıntılı bir şekilde kaydedildiği entelektüel ve yaratıcı çalışmaların bütününe işaret etmektedir. Üçüncü kategoride ise kültürün ‘sosyal’ bağlamda tanımlanması dikkati çeker. Bu anlamda kültür, sadece sanat ve öğrenmede değil aynı zamanda kurumlarda ve sıradan davranışlarda da belirli anlam ve değerleri ifade etmekte; belirli bir yaşam biçimini tanımlamaktadır. Kültür, böyle bir tanımdan hareketle analiz edildiğinde, belirli bir yaşam biçiminde, belirli bir kültürde örtük ve açık olan anlamların ve değerlerin açıklığa kavuşturulmasıdır (Williams, 1998, s. 48). Toplumun sosyal yapısına bağlı olarak ortaya çıkan kültür türleri ise aşağıdaki gibidir (Optistore, 2022):

- Elit bir alt kültür: İçinde yeni kültürel kalıplar doğar.
- Destekleyici alt kültürler: Elit alt kültürü tüketici kitlelerine uyarlarlar.
- Ana alt kültür: “Halkın alt kültürüdür”; toplumun yüksek düzeyde kültürel değerleri anlayan bir parçası, entelijansiya.
- Kitle kültürü – tüketici kitlenin alt kültürü: Mantıksızdır, eğlenceli bir karaktere sahiptir, bireysel kültürel örnekler tüketicileri tatmin etmek için bir metadır.
- Geleneksel kültür: Tüm kültürlerin üzerindedir, zamansızdır, benzersizdir.

Sosyologlar tarafından, belirtilen kültür türleriyle birlikte, bireysel sosyal gruplar için bir takım sınıflamalar yapılmaktadır. Bunlar, “baskın ya da egemen kültür”, “alt kültür” ve “karşı kültür”dür. Baskın kültür, toplumun çoğunluğunun uzlaştığı ve paylaştığı bir dizi inanç, değer, norm, davranış kuralıdır. Alt kültür, belirli bir sosyal gruba özgü ve baskın kültürden bir dereceye kadar farklı olan özel bir kültürel değerler ve normlar sistemini ifade eder. Herhangi bir alt kültürde, grubun kendi kurallarını, davranış kalıplarını, giyim ve iletişim tarzını oluşturması söz konusudur. Bu, çeşitli insan topluluklarının yaşam tarzını yansıtan bir tür küçük kültürel dünyadır. Karşı kültür ise baskın kültürden yalnızca farklı olmayan, aynı zamanda onunla açık bir çatışma içinde olan bir alt kültür olarak anlaşılır. Örneğin hippiler bir karşı kültürdür (Optistore, 2022).

Kültüre ilişkin kategorizasyonlar ve yaklaşımların çok çeşitliliği, bir taraftan kavramın tarihsel süreçteki evrimi, bir taraftan farklı disiplinlerin bakış açıları ve bir taraftan da farklı bağlamlarda ele alınışı ile ilişkilendirilebilir. Bu nedenle, çok çeşitli dış ve iç dinamiklerin etkileşimi ile karakterize edilebilen bu kavram, salt bir araştırma çerçevesinde ele alınamayacak kadar derindir. Söz konusu etkileşim, aynı zamanda, insan ve kültür arasında döngüsel bir girdi ve çıktılar dizisi ile sonuçlanmaktadır. Nitekim Yılmaz (2009, s. 15), kültüre ilişkin

ifadelerinde, kültürün insan etkinliği sonucunda ortaya çıktığını, insan tarafından üretildiği gibi kültürün de insanı ürettiğini ifade etmektedir. Tarihsel ve toplumsal bir olgu olarak kültür, dil, sanat, teknik, ahlak, din, felsefe, bilim, gelenekler, politika vb. gibi alanlarda üretilmekte ve aynı zamanda söz konusu alanlar da kültürü üretmekte, biçimlendirmektedir. Kültür, insanın yaşama uyum sağlamak amacı ile oluşturduğu bir yaşam biçimidir. Tüm bu çıkarımlarına dayanarak Yılmaz (2009, s. 15) kültürü özetle “insanın, tarihsel-toplumsal süreçte yarattığı bütün maddi ve manevi ürünler” biçiminde tanımlamaktadır. Bozkurt’a (2013, s. 91) göre de kültür bir yaşam tasarımı ve insanların davranışlarını koordine eden ortak bir anlayıştır. Esasında bütün canlıların bir yaşam tasarımı bulunmaktadır. Her canlının üreme, beslenme ve bölgesini koruma arzusu bunun bir örneğidir. Ancak insan için kültürün diğer canlıların yaşam tasarımından temel farkı öğrenme yolu ile ulaşıyor olmasıdır.

Açıklamalardan anlaşıldığı gibi kültür, gerek yerel gerekse evrensel düzeylerde, birbirinden farklı alan ve bağlamlarda üretilen, yapılan ve söylenenlere yansıdığı gibi, statik olmayan, kendi kendini yenileyebilen dinamik bir niteliğe sahiptir. Belli bir topluluk düzeyinde dahi ilke, değer ve davranış örüntüleri, zamanla gelişen koşullara yanıt olarak dönüşebilmektedir. Küreselleşmenin eşlik ettiği internet ile bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızla gelişimi tüm dünyayı etkilerken doğal olarak kendi kültürünü yaratmıştır. Söz konusu kültür, dijital kültür olarak adlandırılmaktadır.

Kavramsal olarak dijital kültür; siber kültür, elektronik kültür, internet kültürü, sanal kültür, enformasyon kültürü ya da hangi adla anılırsa anılsın, küreselleşme ve teknoloji etmenlerinin bireylerin duygu ve düşüncelerini, iletişim ve etkileşim kurma biçimlerini, değer yargılarını ve tüm bunların toplamı olan kültürü önemli ölçüde şekillendirdiği açıktır (Koç, 2022, s. 500).

2.2. Dijital Kültür

Yaşadığımız çağ, yüz yıl önce hayal bile edilemeyecek değişiklikleri getirmiş; bu süreçte yaşam ve iletişim biçimlerimiz de dönüşüme uğramıştır. Matbaanın ya da elektriğin gelişimi kadar büyük bir etkiye sahip olan yeni medya ve dijital devrim, küresel bir kültürel dönüşümün parçasıdır. Dijital devrim, bilgisayar ve telekomünikasyon gibi dijital cihazların maliyetlerindeki hızlı düşüş ve güçlerindeki hızlı artışın etkilerini tanımlayan yeni bir terimdir. Dijital medyanın gelişimiyle birlikte dünya değişmiş; kendimizi ve gezegeni, aslında evreni düşünme biçimimiz de önemli ölçüde değişime uğramıştır. Özellikle dijital kültür, şaşırtıcı derecede kısa bir süre içinde gerçekleşen bir dizi teknolojik ve sosyal dönüşümün temellendirdiği toplumsal değişimin hızlanmasıyla ilişkilendirilmektedir (Creeber ve Martin, 2009, s. 4-5). Sosyal bir fenomen olarak dijitalleşme, 20. yüzyılın 60’lı-70’li yıllarında yaygınlaşmıştır ve üç ana özellik ile karakterize edilmektedir (Akhrova, 2020, s. 232):

1. Her türlü içerik analog, fiziksel ve statik olma durumundan dijital olma durumuna geçmekte, aynı zamanda mobil ve kişisel duruma da gelmektedir. Dahası, birey kişisel içeriğini kontrol etme, bilgi talepleri gönderme, bilgi faaliyetlerinin bireysel bir yörüngesini oluşturma fırsatını elde etmektedir.
2. Basit iletişim teknolojilerine geçiş vardır: Teknoloji bir iletişim aracı haline gelmiştir; cihazın ve teknolojinin önde gelen özelliği denetlenebilirliktir.
3. İletişim heterojen hale gelmiştir: Dikey, hiyerarşik iletişim önemini kaybetmiş, iletişimde [çok yönlü] bir iletişim ağı yapısına geçiş sağlanmıştır.

Kültürün varoluş aracı iletişimdir. Toplumsal alanda iletişim biçimlerinin teknoloji temelli değişimi kültürün yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Böylece internetin ve iletişim teknolojilerinde yaşanan yeni teknolojik gelişmelerin yarattığı değişim günümüzde yeni bir kültür süreci olarak görülmekte ve “dijital kültür” olarak nitelenmektedir (Koç, 2022, s. 502). Gere (2008), en azından gelişmiş dünyadaki insanların, giderek artan bir şekilde dijital bir kültürde yaşadıkları argümanını ileri sürdüğü kitabında, 1990’ların ortalarında bu konu hakkında yazmaya başladığı zamankinden çok daha açık/emin bir şekilde durumun böyle olduğunu öne sürmektedir. Ve yine Gere’ye (2008) göre, “Bir dereceye kadar kültürümüz o kadar dijital duruma gelmiştir ki dijital kültür terimi totolojik olma riski taşımaktadır. Mevcut dijital kültürümüze eşlik eden temel etmenlerden biri de hızlı değişimdir”.

Pek çok uluslararası kuruluş ve araştırmalar, önümüzdeki yirmi yıl içinde dünyadaki çalışma faaliyetlerinin neredeyse yarısının otomatik hale geleceğini ve bu sürecin 18. ve 19. yüzyıllardaki sanayi devrimiyle kıyaslanabileceğini öngörmektedir. Bu nedenle, modern dünyada çoğu ülke için dijitalleşme, kalkınma önceliklerinden biri durumuna gelmiştir (Yelubay, Seri, Dzhussubaliyeva ve Abdigapbarova, 2020). Dijitalleşme, ‘bilgi teknolojisi ve sosyal medyadaki küresel patlamadan bu yana ortaya çıkan, kolaylaştırılan ve güçlendirilen, miras alanı da dâhil olmak üzere çeşitli kültürel ve yaratıcı ifadeler ve uygulamalar’ olarak tanımlanan ‘dijital kültürün’ yayılmasına yol açmıştır (Higgins, Ferri ve Donnellan, 2022). Dijital kültür, dijitalleşme ile ilgili teknolojiye ilişkin kabul ve açıklıkla ilişkilendirilen bir kavramdır; yeni düşüncelere açıklık dijital teknolojilerle ilgili temel bir gerekliliktir (Hautala-Kankaanpää, 2022, s. 94).

Temmuz 2017’de Birleşik Krallık, “Kültür, Medya ve Spor Dairesi”nin (DCMS= Department of Culture, Media, and Sport) başlığına ‘dijital’ sözcüğünü eklemiştir [Daire’nin güncel adı “Department for Digital, Culture, Media & Sport” olarak geçmektedir]. ‘Dijital’ kavramının ortaya çıkışı, veri üreten cihazların yükselişini ve yayılmasını, bilişim teknoloji-

lerinin lojistik gücünü ve bunların makro/devlet ve mikro/bireysel örgütlenme biçimlerindeki rolünü kapsayan bir dizi tasarımı çağrıştırmaktadır. Kültür politikasının özel bağlamında bu terim, son yirmi otuz yılda kültürün üretilme ve tüketilme biçimlerini değiştiren ve yaratıcı endüstrilerin iş modellerini ve ilgili düzenleyici rejimlerini dönüştüren kültürel dağıtım biçimleriyle de ilgilidir. Daire adında yapılan bu değişiklik ile görev alanına dijital altyapıya ilişkin sorumlulukların eklenmesi amaçlanmıştır. Yeniden adlandırılan Daire'nin 2018'de yayımlanan ilk stratejik raporu, "Culture is Digital" [Kültür Dijitaldir] başlığını taşır. Bu rapor, bir bölgedeki sanat, miras ve medya hizmetlerine erişimin finanse edilmesi, düzenlenmesi gibi kültür bakanlıklarının geleneksel sorunları ile bilgi-iletişim teknolojileri ve cihazlarının yaygın kullanılabilirliği ve kullanımıyla kolaylaştırılan, gelişmekte olan, giderek de daha yerleşik hale gelen "dijital ekonomi" arasındaki ilişkileri benimseyen ve daha da güçlendirmeye çalışan bir belgedir. Kültür politikalarını biçimlendiren bu girişim ve çalışmaların benzerleri, AB, Kore, Çin, Kuzey Amerika ve Avustralya'da da kendini göstermiştir (Wright, 2022, s. 777; Wright ve Gray, 2022, s. 799). Bu ve benzeri gelişmeler, dijital araçların yaşamın her alanına etki ettiği gibi organizasyonel yapıları da yeni bir kültür türü olan "dijital kültür" ile tanıştırdığının göstergesidir. 'Dijital kültür', öncelikle modern bilgi iletişim teknolojilerini, işlevlerini anlamak ve bunları işte veya günlük yaşamda uygun şekilde kullanmaktır. 'Dijital kültür' alanında beceri kazanan modern bir uzman, BT alanında uzmanlaşmış olup olmadığına bakılmaksızın, modern bilgi, iletişim ve dijital teknolojilerin sunduğu araçları doğru bir şekilde nasıl kullanacağını bilir (Yelubay ve diğerleri, 2020).

Literatürde, dijital yerlilerin, dijital kültürün içine doğdukları ve dijital kültürle yoğrularak düşünüp konuştukları (Prensky, 2001, s. 1-6; Kurt, Günüş ve Ersoy, 2013, s. 1) sıklıkla vurgulanmaktadır. Bununla beraber, Wang, Myers ve Sundaram (2013, s.409, 416-417), dijital yerliler ve dijital göçmenler arasında katı bir karşıtlıktan (dichotomy) çok bir süreklilik olduğunu ve bu sürekliliğin en iyi dijital akıcılık olarak kavramsallaştırılabileceğini öne sürmektedir. Dijital akıcılık, dijital ortamda kendini yaratıcı ve uygun bir şekilde ifade etmek için bilgiyi yeniden formüle etme ve bilgi üretme becerisidir. Ayrıca Ch'ng (2019), günümüzde dijital göçmenlerin, trendlere ayak uydurmak için günlük faaliyetlerini gerçekleştirmeye ve teknolojiyi kullanarak öğrenmeye aktif olarak katıldıkları görüşündedir. Araştırmasının bulguları, 65 yaş ve üzerindeki yaşlı yetişkinlerin e-posta göndermek veya internette gezinmek gibi günlük faaliyetlerini veya ilgi alanlarını gerçekleştirmek için öğrenme teknolojisini kullanmaya yönelik olumlu bir tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, öğrenme süreci karmaşık duygularla baş etme ve farklı görevleri bir arada gerçekleştirme ile karakterize bir mücadeleyi gerektirmektedir. Yetişkinlere yeni becerilerde ustalaşmaları için zaman

tanınmalıdır. Öte yandan, yaşlı yetişkinler internet uygulamalarını kullanma konusunda hala güven eksikliği de yaşamaktadır.

Dijital kültürün içine doğan dijital yerliler veya bu kültüre daha sonra adapte olan ya da olmaya çabalayan dijital göçmenlerin teknoloji ile ilişkileri nasıl olursa olsun ortak bir kültürde; dijital kültürde buldukları açıktır.

Sonuç olarak, [yaşamın her alanına yerleşen] çevrimiçi ortam her şeyin dijitalleşmesinden, karşılaştığımız görüntü, ses ve nesnelerin İnternet'in bir parçası olmasından ya da üretimlerindeki dijital bağlamdan dolayı kültürel (Burnham, 2018; akt. Özbaş Anbarlı, 2019, s. 78).

2.3. Dijitalleşme ve Dijital Kültür Bağlamında Sorunlar

Sosyal medya aracılığıyla başkalarıyla iletişim kurma ile teknoloji ve bilgi teknolojisi dünyasına girme becerisini ifade eden dijital kültür kavramı, “teknoloji ile başa çıkabilme”; “sanal ilişki kurabilme”; “elektronik yollarla iletişim” ve “bilgiye erişim” bilgi ve becerilerini gerektirmektedir (Faraj ve Sharabi, 2021, s. 159). Dijital kültürün işlevlerine ilişkin temel inançlarından biri, dijital ağların daha fazla bağlanabilirlik, işbirliği, iletişim, topluluk ve katılımı teşvik ettiğidir. Bu, Facebook, Twitter, YouTube, bloglar, uçtan uca ağlar (peer-to-peer networks) ya da açık kaynak yazılım uygulamalarını çevreleyen söylemde veya ‘ilişkisel estetik’ (relational aesthetics) gibi ilgili fenomenlerde görülebilir (Gere, 2012, s. 1). Ancak, dijitalleşme kültürel erişimi kolaylaştırdığı gibi farklı şekillerde engellemektedir; kültür bir yandan giderek demokratikleşirken, diğer yandan dijital uçurum sorunu büyümektedir. Birçok insanın özellikle de yoksulluk nedeniyle hala dijital araçların kullanımından dışlandığı biçimindeki tartışılmaz gerçekle beraber artık daha fazla yoksul ya da bu teknolojiden rahatsızlık duyan insanın ortaya çıkması söz konusudur (Higgins, Ferri ve Donnellan, 2022). Sosyo-ekonomik, teknolojik ve benzeri birçok etmenin tetiklediği dijital uçurumun, toplumlar arasında teknolojinin benimsenmesine ilişkin en önemli zorluklardan biri olduğu literatürde sıklıkla vurgulanan bir konudur (Ragnedda ve Mutsvairo, 2017, s. 111-113; Celaya, Adzic, Cencerrado, Gervás, Menéndez, Neira, Rodero, Rodríguez, Tascón ve Yuste, 2018, s. 106, 112, 132, 167; Rodríguez-Abitia, Martínez-Pérez, Ramirez-Montoya ve Lopez-Caudana, 2020; Faraj ve Sharabi, 2021, s. 159; Tokiran, Hussin ve Shahibi, 2021, s. 27; Kreslins, Ikse, Dreijers ve Vasiljeva, 2022, s. 3, 6-8). Dijital ortamlara koşut olarak ortaya çıkan daha geniş ifade biçimleri yelpazesi, dijital kültürü yeni verilerle zenginleştirilmiş son derece dinamik bir alan haline getirmektedir. Bununla birlikte, dijital araçların deneyimlenmesi, bu bağlamda eğitim ya da aktif kullanım ve benzeri konulardaki sorun ve eksiklikler, yeni teknolojilerin gelişimini askıya alarak kültürel gerilemeye de yol açabilmektedir (Papaioannou, 2018, s. 508). Dijital

teknoloji bireysel ve kolektif insan faaliyetlerinin tüm alanlarını etkilemiştir. Yeni teknolojiler kültürün hassas alanına da tamamen yerleşmiştir. Modern devletler, kültürel miraslarını tanıtmak ve yaymak için yeni ve daha esnek yollar yaratmayı amaçlayarak yeni teknolojileri kültürel strateji alanına dâhil etmektedir. Bununla birlikte, kültür alanında yeni stratejiler geliştirmek için yeni teknolojilerin nasıl kullanılabileceğine ilişkin olarak daha çok gelişme ve ilerleme kaydedilmesi gerekmektedir (Papaioannou, 2018, s. 509). Kültürel içerik, mal ve hizmetlerin dijitalleşmesi, kültürün demokratikleşmesi ve daha geniş, daha çeşitli kitleler tarafından tüketilmesi için artan fırsatlar sunarken, yapısal engelleri de beraberinde getirmekte ve ek zorluklar yaratmaktadır. Dahası, dijitalleşme kültürel içerikte daha fazla çeşitliliğin temsil edilmesini sağlamış olsa da, hassas gruplar hala ana akım kültürel içerikte basamaklıp ve olumsuz nitelendirmelerle karşı karşıya kalmaktadır (Higgins, Ferri ve Donnellan, 2022).

Gelişen internet ve teknolojiler ile beraber kökleşen dijital kültür, söz konusu ortamlarla baş etme ya da bu ortamlardaki hâkimiyeti güçlendirecek bilgi ve becerilerin önemine- bilgi okuryazarlığı ve dijital okuryazarlık gibi- odaklanan (Baker, 2013; Kurbanoglu, Boustany, Špiranec, Grassian, Mizrachi ve Roy, 2015; Celaya ve diğerleri, 2018; Haider ve Sundin, 2022) araştırmaların artışına yol açmıştır. Bunun yanında, literatürde dijitalleşme/dijital kültürün okuma alışkanlıkları, bilgi davranışları vb. alanlarda çeşitli etkilerine (Demir, 2021, s. 227-230, 238; Gasque ve Santos, 2022, s. 1) ya da benlik anlayışını ve temsilini nasıl etkilediğine (Danver, 2016, s. 308) ilişkin pek çok tartışma da yaygınlaşmıştır.

Öte yandan, dijital çağın getirdiği tüm değişimlerin oldukça hızlı gerçekleşmesinin sonucunda mahremiyet ve ifade özgürlüğü gibi konuların hem kullanıcılar hem de yasa koyucular için değerlendirilmesi güç yeni koşulları ortaya çıkarması söz konusudur. Telif haklarının özellikle de İnternet ile ilişkili bağlamda düzenlenmesi, devlet sınırlarının ötesine geçmektedir. Korsanlık tüm ülkelerde farklı derecelerde mevcuttur. Özellikle, geçiş (transition) ülkelerinde fikri mülkiyet hakları (IPR) düzenlemelerinin yetersizliği, düşük satın alma gücü vb. nedenlerle korsanlık seviyeleri yüksektir (Primorac ve Jurlin, 2008, s. 71-72). Mahremiyet, bilgi çağında karmaşık, bulanık ve çoğu zaman çelişkili bir terim haline gelmiştir. Günümüz toplumunda mahremiyetle ilgili herhangi bir pozisyona yönelik karmaşıklıklar ve karşı argümanlar, terimin bölünmüş tarihine işaret etmekte ve gelecekte daha da büyük bir karışıklık ve istismar potansiyelinin habercisi görünmektedir. Teknolojiyi kullanmanın yeni biçimleri, hem teknik hem de sosyal düzeylerde mahremiyete ters düşmektedir (Benjamin, 2017, s. 55). Bu bağlamda, bilgilerin güvenilirliği sorunu da ayrı bir boyuttur. Keen (2007; akt. Akbuğa, 2014, s. 20-21), dijital kültürün katılımcı modunun gerçek ve fikir arasındaki ayrımı zorlaştırdığını öne sürmektedir. Ona göre bu kültür, Web

2.0 hizmetleri, bloglar ya da wikiler aracılığıyla gerçeğin altını oyarak ‘uzman’ın yerini ‘amatör’e bırakmıştır.

Yaşamın tüm alanlarını kuşatan dijitalleşme ile beraber yayılan dijital kültürün beraberinde ortaya çıkan sorunlar, özetle, söz konusu ortamlarda etik çerçeve de dâhil bilinçli hareket etme gerekliliği; bir diğer deyişle bilgi okuryazarlığı ya da dijital okuryazarlık sorunu; dijital araçların tanınması, bu bağlamda eğitim ya da aktif kullanım ve benzeri konulardaki sorun ve eksiklikler; dijital uçurum; mahremiyet ve telif hakları, güvenilirlik sorunu ve benzerleridir. Sorunlara yönelik çözüm önerileri arasında, dijital kültürle içiçe bir kavram olarak bilgi (information) kültürünün geliştirilmesi; bilgi kültürünün teknolojik bileşenine karşılık gelen uzak (remote) teknolojileri kullanma becerileri ile dijital okuryazarlık, dijital içerme ve dijitalleşme yolunda çalışmalar (Sodiya, 2020; Samokhina, 2021, s. 592), dijital kültürün bileşenleri olan dijital okuryazarlık ve bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi (Lynch, 1998; Arifuddin, Qamari ve Surwanti, 2022, s. 59-61) yer almaktadır. Söz konusu ortamlarda tartışmalı bir konuma yerleşen mahremiyet konusunda, Benjamin (2017, s. 69), yapay zekânın büyük verinin mevcut teknolojik ve epistemolojik sınırlarını aşarak mahremiyeti makine karşısında tartışmalı hale getirebileceğini ileri sürmektedir. “Belki de verinin kendisinin korunması gereken bir ‘kurban’ olarak görüldüğü ve ‘bilgi güvenliği’ terimine yeni bir anlam kazandıran bir kültür gelişecektir? ... Ya da sürekli olarak yaşanan karmaşıklıklara uyum sağlayan yeni kültürler oluşacaktır”. Anılan tüm bu sorunlar karşısında, devletler, kültürün korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması amacıyla teknolojiden faydalanmanın yeni yollarını bulmak üzere uluslararası örgütlerin himayesinde işbirliği yapmalıdır. Uygun bir şekilde yönetilen ve kullanılan modern dijital teknoloji, kültür alanında kesinlikle muazzam ve son derece faydalı değişikliklerin yolunu açabilecektir (Papaioannou, 2018, s. 509).

3. Dijitalleşen Kütüphane ve Dijitalleşen Kütüphane Kültürü

Kütüphane kavramının bilimle olduğu gibi kültür ile de ilişkisinin göstergesi, her ikisinin de daima tam olarak kütüphanede yapılmış, yapılıyor ve yapılacak olmasıdır. Örneğin, tarih, edebiyat ve felsefe kütüphanede yazılmış ve yazılmaktadır; kütüphane her türlü araştırma ve bilimsel deneyin ufkunda fiilen hep mevcuttur (Trifu, 2011, s. 248). Kültürün doğduğu ortam olarak kütüphanenin kendisi de kültürü yaratmaktadır. Ayrıca kütüphanelerin hammaddesi olan “bilgi” ögesi ise yine kültürden bağımsız ele alınamaz. Bilginin çağlar boyu değişen ortam ve koşullarla çevrili serüveni aynı zamanda kültürün de serüveni olmuştur. Keseroğlu (2005, s. 10), örneğin, tarih öncesi, efsane temelli kültürlerde bilginin, ilkin doğal gereksinimlere dayalı ön plana çıksa da, zamanla yaşamın bir parçası olduğu; bilgiyi elde etme, bilgiyi kullanma yönünde girişimlerin genellikle büyücüler kanalıyla yürütüldüğünü belirtmektedir. Dahası “günümüzün efsane temelli toplumlarında da (ilkel/vahşi toplumlar) bu durum değiş-

memiştir”. Dolayısıyla, dünden bugüne, bilginin kullanım amaçları ile formlarının değişimi, kütüphaneleri de farklı boyutlara taşımıştır.

Bilgi teknolojilerindeki hızlı değişimler; buna koşut olarak talep ve beklentileri değişen, yenilenen kullanıcılar, kütüphanelerin dönüşümüne; evrimine yol açmıştır. Dijital kütüphane, geleneksel kütüphanenin vizyonunu değiştiren en önemli kavramlardan biridir. Kitapsız kütüphane için kullanılan bu terim, elektronik formatta bilgiye sahip olan ve dijital formatta erişim sağlayan kütüphanelere atıf yapmaktadır (Prakash, Sajan ve Salim, 2020, s. 1). Dijital kütüphane, hem bilgi teknolojisinin kendisi hem de bilgi yönetim cihazlarının desteği ile büyük ölçekte veri depolayan ve kullanıcının gereksinim duyduğu verileri veya bilgileri görüntüleyebilen bir ortam olarak adlandırılabilir. Dijital kütüphaneler, genel olarak, internet ortamındaki statik veya dinamik, metin, görüntü, ses vb. dijital verileri manipüle eden bir bilgi depolama ve erişim sistemi olarak tanımlanabilir. Dijital kütüphane, basılı kitaplar ve benzerlerinden oluşan bir dermesi olan geleneksel kütüphaneden farklıdır; bünyesindeki veriler uzak bir yere yerleştirilebilen bilgisayar sunucusunda bulunur ancak kullanıcılar tarafından kullanılan bir bilgisayar ağı ile uzaktan erişime olanak sunar (İlahi, Widiaty, Wahyudin ve Abdullah, 2019, s. 2).

Tarihsel süreçte, dijitalleşme bağlamındaki gelişmelerin kütüphane ve bilgi merkezlerini de önemli düzeyde etkilemesi ile beraber yanıtlanması gereken bir çok soru ortaya çıkmıştır. Nitekim Capurro (1999), dijitalleşme ve dijital dermelere ilişkin hem teknik hem de etik bağlamda şu sorgulamaları dile getirmiştir: “Erişim nasıl garanti altına alınacak? Yatırımlardan ne gibi getiriler beklenebilir? Entelektüel erişimle ilgili sorunlar nelerdir? Nesnelere özgünlüğü, geçerliliği ve güvenilirliği nasıl belirlenebilir ve korunabilir?” Bu sorular aynı zamanda kullanıcılar, fon sağlayıcılar, geliştiriciler ve bakımçıları açısından dijitalleşme ve dijital dermelerden elde edilecek çıkarlar ve bu gelişmelerin söz konusu kesimlere etkileriyle de ilgilidir. Nicholson (1995) ile Adams, Jansen ve Smith (1998) tarafından ileri sürülen görüşler, anılan sorulara ve benzerlerine ışık tutacak niteliktedir. Nicholson (1995, s. 1-10), dijital kütüphane planlamasında, hızla değişen teknolojinin dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada, en önemli organizasyonel zorluklardan biri, sanal kullanıcılara daha iyi hizmet verebilmek için geleneksel kütüphanenin yeniden yapılandırılmasıdır. Personel kadrosunun değişimi gerekebilecek, teknolojiye daha yakın kişiler çevrimiçi dünyada kamu hizmetinin ön saflarına geçecektir. Buna ek olarak, eğitim, yöneticinin rolünün önemli bir işlevi haline gelecektir. Yönetmek, teknoloji konusunda rahat olmayanları destekleme bağlamında heves ve liderlik gerektirecektir. Denetim, daha yüksek güvenlik ve erişim kaygılarını beraberinde getirecek ve bütçe konuları her zamankinden daha önemli olacaktır. Telif hakkı sorunlarının

yanısıra, birçok kullanıcı bilgisayar okuryazarı olmadığından, sanal materyallere eşit erişim sağlamak için kullanıcı eğitimi de kritik bir gereksinimdir. Sürekli eğitim bir dijital kütüphanenin başarılı olmasını sağlarken, eğitim eksikliği başarısızlığa neden olacaktır. Eğitim yöntemleri arasında, çalıştaylar, haber bültenleri, resmi olmayan toplantılar, elektronik dergi/posta listelerinin kullanımı, çevrimiçi yardım ve bilgisayar tabanlı modüller kullanılabilir (Nicholson, 1995, s. 1-10). Adams, Jansen ve Smith (1998) ise, dijital kütüphanelerin başarılı olabilmeleri için erişilebilir olmaları gerektiğine dikkati çekmiştir. Özellikle, bilginin nerede depolandığı ve bu depolama alanlarının birbirine nasıl bağlandığı oldukça önemlidir. Sunucuların nereye yerleştirileceği ve birbirlerine nasıl bağlanacağı dikkate alınmalıdır. Dijital kütüphanedeki materyalin, kullanıcıların gereksinim duydukları materyali aramak için aşırı zaman harcamamalarını sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve organize edilmesi de aynı derecede önemlidir (Adams, Jansen ve Smith, 1998).

Eğitim sisteminin temel bir parçası olan kütüphaneler, kullanıcı topluluğunun gereksinimlerine göre farklı türde kaynakları barındırmaktadır. Kütüphanelerin kitap, dergi, tez, rapor, gazete ve referans materyalleri vb. gibi kaynakları farklı biçimlerde kullanıma sunulmaktadır. Günümüzde, bu kaynakların çoğu artık elektronik forma dönüşmüş ve kütüphanelerin kültürel yapısı da bu duruma koşut biçimde değişime uğramıştır. Öte yandan birçok çalışma, kütüphanelerin çoğunun elektronik ortama doğru ilerlerken ya da dijitalleşirken geleneksel tabanlı kaynakları korumaya da devam ettiğini göstermektedir (Annapure, 2022, s. 337). Hibrit kütüphaneler, bunun örneğidir. Bununla beraber, günümüzde, kütüphaneler tarafından derlenen ve yönetilen bilginin, yani kültürel değerlerimizin çevrimiçi ve etkileşimli bir biçimde erişilebilir hale getirilmesi temel amaçlardan biri durumuna gelmiştir. İnternet erişiminin gelişimi yeni bir yaratım modeli olan Web 2.0'yi ortaya çıkarırken aynı zamanda dijitalleşmeye; kültürün yeni bir boyut kazanmasına yol açmıştır (Mezei, 2010, s. 14, 25). Bu çerçevede, “insanın/insanlığın toplumsal bilgi varlıklarının geçerliliğini sağlayarak ve gerçekliğini oluşturarak dijital kültürle etkileşim içerisinde” olan dijital kütüphaneler, “dijital yaşam içerisinde üretilen bilgileri sistemli bir bütünlük içerisinde yeniden edinerek ve kullanıma sunarak dijital kültürün hem parçası hem de planlayıcısı olmaktadır” (Yalçınkaya, 2016, s. 614). Ayrıca araştırmalar, kütüphane ve bilginin alanında çalışanlar için söz konusu gelişmelerin yeni beceriler ve yetkinlikler öğrenme ve kariyer gelişimi anlamında fırsat olarak değerlendirilip motivasyon kaynağı olduğunu göstermektedir (Wairrach, 2013). Anılan bilgi ve beceriler aynı zamanda dijital kültürün bileşenleri olduğundan, dijital kültürün gelişimini de tetiklemektedir.

Dijital kültür kültürel alanı dönüştürmekte, yeni yaratıcı ifade biçimlerini teşvik etmekte ve kültürlerarası iletişime yeni bir bakış açısı sunmaktadır. E-posta, sohbet odaları ve bloglar,

coğrafya, beden veya ten renginden bağımsız olarak bizi bir araya getiren ortamlardır. Dijital kültür, iletişim ve işbirliği boyutunda da değişiklikler yaratmıştır. “Dijital çağda işbirliği” kültür kurumları için, özellikle de müzeler ve kütüphaneler için ziyaretçiler ve kullanıcılarla iletişimde bir slogan haline gelmiştir. Bu süreç aynı zamanda ziyaretçiler ve kullanıcıların da daha yaratıcı hale gelmesine zemin sunmuştur. Bu derin değişimler, sanat ve kültür alanındaki birçok yerleşik kavramı sadece yeniden düşünmek değil, aynı zamanda yeniden icat etmek zorunda olduğumuz anlamına gelmektedir (Cvjetičević, 2008, s. 105).

Teknolojinin yoğun etkisi ile biçimlenen kütüphanelerin bünyesindeki içeriklerin dijital platformlara taşınması ve internet erişiminin bir ayrıcalıktan çok insani bir gereklilik haline gelmesiyle beraber kütüphanelerin çehresi gittikçe değişmektedir. Basılı ortamdaki elektronik ya da dijital ortama geçiş, küresel olarak benimsenen bir eğilim durumuna gelmiştir. Dijital ortamda, e-postalar, haber grupları, e-posta listesi, web formu, duyuru panosu, SMS, sohbet, video konferanslar, sanal dünya gibi dijital kütüphanenin ağlar aracılığıyla işlem yapabileceği pek çok araç vardır. Dijital kütüphanelerin kurulması için iş istasyonu, ağ, güç yedekleme, depolama cihazları gibi farklı donanımların ve Dspace, Greenstone, Fedora, E-Print vb. gibi yazılımların dijital formdaki çok sayıda dermeye erişmek üzere entegre edilmesi gerekmektedir. Dijital kütüphane projesinin tüm hedeflerine ulaşılması bağlamında yazılım ve teknik boyut oldukça önemlidir (Sharma ve Chauhan, 2019). Dijital kütüphaneler, birden fazla kullanıcı için çeşitli bilgi kaynaklarını kataloglar, bunları çeşitli kategorilere ayırır; her türlü veri girişi aracını kullanır ve ağlar aracılığıyla kullanıcıların kullanımına sunarlar. Bu nedenle, dijital kütüphanelerin en önemli özelliği, kullanıcılarını daha fazla bilgiye erişirmesi, maliyetleri düşürmesi ve çok işlevli bir kullanım olanağı sağlamasıdır (Asnafi ve Keshavarzian, 2019). Kullanıcılara nerede ve ne zaman gereksinim duyarlarsa duysunlar büyük miktarda bilgiye erişim sağlaması; birincil bilgi kaynaklarına erişim olanağı sunması; metin ile birlikte multimedya içeriğini desteklemesi; intranet ve internet üzerinde ağ erişilebilirliğine sahip olması; kullanıcı dostu arayüzü olması; navigasyon için hiper metin bağlantıları kullanması ve istemci-sunucu mimarisi gibi özellikleri, dijital kütüphanenin öne çıkan özellikleridir (Trivedi, 2010, s. 2).

3.1. Dijital Kütüphane Kültürü Bağlamında Sorunlar

Dijital kütüphanenin sağladığı kolaylık ve olanaklara karşın herhangi bir dijital kütüphane ve dolayısıyla bu bağlamda bir kültür geliştirilirken ele alınması gereken birçok konu ve/ya da zorluk vardır. Kütüphane uzmanları, dijital kütüphane geliştirmenin hedeflerinin neler olduğunu, hangi yazılımın hedeflere en uygun olacağını, dijitalleştirilmesi gereken kaynakların neler olduğunu, dijital kütüphaneye sorunsuz erişim sağlamak için yazılımın teknik yönlerinin neler olduğunu ve dijital kütüphaneye yüklenen içeriğin nasıl güvence altına alınabileceği-

ni belirlemelidir. Kütüphane uzmanları, içeriğin dijitalleştirilmesiyle ilgili telif hakkı (IPR) konularının farkında olmalı ve dijital kütüphanenin erişilebilirliği açısından kullanıcı dostu yönünü de dikkate almalıdır (Sharma ve Chauhan, 2019).

Dijital dönüşüm ve örgüt kültürü alanında yapılan çalışmalar, dijital dönüşümün örgüt kültürü üzerinde etkileri olduğunu göstermektedir. Ayrıca, söz konusu dönüşümün kültüre doğrudan etkisi devam edecektir. Örgütlerin kültürlerinin değişimi belirli bir süreci gerektirmektedir. Dolayısıyla örgüt içerisinde benimsenen bir kültürün değişimi kolay olmayacaktır. Dijitalleşme ve dijital dönüşümün örgüt kültürü üzerine çeşitli yansımaları, genel hatları ile “kapsamlı değişim ve değerlerin yeniden tanımlanması”; “yeni süreç ve davranış biçimleri” ile “yönetici yaklaşımları” biçimindedir (Nalbantoğlu, 2021, s. 193, 205). Özetle, dijitalleşen kütüphanelerin örgüt kültürünün de değişimi, kaçınılmaz görünmektedir. Geleneksel bir kültürden dijital bir kültüre doğru evrilen bir kütüphanede, örgütsel kültüre ilişkin dönüşümün başarısı ve sancısız devamlılığı için mevcut vizyon ve misyonun gözden geçirilmesi; gerekirse bu anlamda ve ilişkili tüm diğer bağlamlarda radikal değişime gitmek, süreçlerin dönüşümünde çalışanların motivasyonunu sağlamak gibi konular oldukça önemlidir.

Genel anlamda dijital kültür, teknoloji ve toplumun kesişimine odaklanmaktadır. Örneğin, insanların bağlantı kurma ve bilgi paylaşma becerilerinin güçlenmeyi ve demokrasiyi nasıl etkilediğini ele alır. Teknolojinin insanların yaşamlarındaki, ilişkilerindeki ve topluluklarındaki rolünü araştırır. Hızla değişen teknolojinin etkilerini anlamaya ve kurumları bu değişiklikleri yönetecek şekilde donatmaya çalışır. Son yıllarda, tüm dünyada bilgi teknolojilerinin benimsenmesi, sosyal, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin biçimlenmesinde devrim etkisi yaratmıştır. Hükümetler ve akademik çevreler bu değişimleri anlamak ve gelişen dijital ekonomiye uyarlamak için dinamik yeni yollara başvurmaktadır (Kumar, Youngman, Fernandes ve Pal, 2014, s. 3).

Genel olarak kültür, belirli bir sosyokültürel grup için ortak olan inançları, davranışları, nesnelere, gelenekleri, dili ve diğer özellikleri kapsar. Kültürel aktarımın birincil aracı olan dilde, paylaşılan kültürel bilgi kodlanır ve ansiklopedik anlamıyla sözcük veya terim olarak yansıtılır (Langacker, 2007, s. 431; akt. Faber ve Medina-Rull, 2017, s. 419). Dolayısıyla kültür ile dil ve terminoloji arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır. Dijital kütüphanelerin yaygınlaşması ile beraber gelişen dijital kültür, dijital bir terminoloji ve jargonun da yayılımını tetiklemiştir. Nitekim Ossewaarde (2019, s. 26), dijital çağda, dijital teknolojilerin endüstriyel ve tüm diğer alanlarda hızla yayılması ile beraber, gündelik dil de dâhil dilimize dijital bir jargonun hâkim olduğunu ifade etmektedir. Dijital okuryazarlık, geniş insan çevreleri arasında bilgi akışını sağlamak için yeni bir jargonu temsil etmektedir. Küresel öğrenme yoluyla

geliştirilen dijital okuryazarlık, hem yerel hem de küresel olarak içerik oluşturmak ve iletişim kurmak için teknoloji bilgisine sahip olma ve teknolojinin sorumlu kullanımınıdır. Dijital okuryazarlık, dijital araçların yanı sıra çevrimiçi gezinme, araştırma ve iletişim yöntemlerinin anlaşılmasıyla başladığı gibi dijital terminolojiyi de öne çıkarır. Bilgi toplamak ve sunmak için dijital araçları kullanma ve bu becerileri akademik ve akademik olmayan faaliyetlere entegre etme becerisine kadar ilerler. Dijital jargon, “giyilebilir cihazlar, akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar ve masaüstü bilgisayarlar gibi çok çeşitli dijital cihazların kullanımına ilişkin bilgi, beceri, tutum ve davranışlarla” ilgilidir (Bornhofen, t.y.). Bitlere ve diğer dijital jargona aşina olmamızın iyi olacağı çünkü geleceğin ‘dijital’, bir diğer deyişle bilgisayar programlama ve tasarım gibi dijital teknolojiler hakkında bilgi sahibi olan kişiler tarafından şekillendirileceği (Collins English Dictionary, 2014; Negroponte, 2015, s. 7, 49-50, 71; Tiven, Fuchs, Bazari ve MacQuarrie, 2018, s. 74) dile getirilmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Dijital teknolojilerin ve kullanımlarının yaygınlaşması ile birlikte çağımıza hâkim olan yeni bir kültürün; dijital kültürün gelişimi söz konusudur. Mobil teknoloji, yapay zekâ ve makine öğrenimi, nesnelerin interneti, robotik, sanal, artırılmış ve karma gerçeklik, büyük veri, sosyal medya ve benzeri pek çok araç, dünyanın hemen her yerinde geleneksel kültürün zaman ve mekân sınırlılıklarını ortadan kaldırmış; yeni iletişim ve paylaşım biçimleri ile tanışmamıza yol açmıştır. Eğitsel, kültürel ve sosyal yaşamın önemli bir bileşeni olan kütüphanelerin de yeni teknoloji ortam ve araçları ile donanması ve gittikçe dijitalleşmesi, geleneksel yapıdan sıyrılmalarına yol açmıştır. Kütüphanelerin birçoğu hem basılı hem de dijital kaynak ve ortamları ile karma bir yapı, bir kısmı da ağırlıklı olarak ya da tamamıyla dijital kaynak ve ortamları ile dijital bir yapı sergilemektedir. Kütüphanenin bütçe, bina-mekân, materyal ve kaynaklar, kütüphaneci, kullanıcı gibi temel yapısal öğelerinin dijitalleşme gerçeği ile farklı nitelikler kazanması doğal bir sonuçtur. Dijitalleşme yeni ortam ve olanakları getirmekle beraber farklı engel ve sorunların da varlığını ortaya çıkarmıştır. Dijital teknoloji ve kaynakların seçimi, maliyeti, yönetimi, gerekli bilgi ve becerilerin kazanılması, erişim, güvenlik ve alt yapı sorunları, dijital uçurum ile benzeri sorunlar bunlar arasındadır. Buna karşılık, dijitalleşme ile kütüphanelerin elde ettiği olanaklar azımsanmayacak öneme sahiptir. Geleneksel kütüphanenin kullanıcıyı bina, mekân ve zaman ile sınırlandıran yapısına karşılık dijital kütüphane kullanıcısının internet bağlantısı olduğu sürece kütüphane kaynak ve hizmetlerinin çoğuna istediği yerden ve istediği anda erişimi olası duruma gelmiştir. Dijital materyal ve kaynakların eş zamanlı ve çoklu kullanım olanağı ile beraber aynı anda aynı kaynakların birden çok kullanıcı tarafından kullanılabilirliği sağlanmıştır. Kaynakların dijital ortamdan

araştırılması ve paylaşımına ilişkin çok çeşitli erişim uçları ile kişiye özel işlevselleştirme seçenekleri kullanıcının emek ve zamandan tasarrufunu ve etkinliğini sağlamaktadır. Dijital kütüphanelerin yerel, bölgesel, ulusal ve/ya da uluslararası çerçevede diğer dijital kütüphane ve ilişkili organizasyonlarla çeşitli amaçlarla ağ bağlantıları kurmaları olanaklı duruma gelmiştir. Çeşitli protokol ve işbirlikleri bağlamında oluşturulan ortaklıklar, kullanıcılara birden fazla kütüphane kaynak ve olanaklarından yararlanabilme şansını sunmuştur. Gittikçe gelişen, kullanımı pratikleşen ve bakım maliyetleri de dâhil ucuzlayan teknolojiler, özellikle rutin ve gündelik işlemler bağlamındaki iş gücü tasarrufu, basılı materyallerin maliyet, koruma, bakım ve yer/raf gereksinimi gibi sorunları ortadan kaldırması vb. dikkate alındığında, dijital kütüphanelerin kurulumu ve/ya da geliştirilmesi, geleneksel kütüphaneler ile karşılaştırıldığında daha maliyet etkin görünmektedir.

Öte yandan, pek çok alanı olduğu gibi kütüphaneleri de dönüştüren dijitalleşme eğilimi kendine özgü kültürü ile yeni ilke, değer, davranış ve tutumlar ile beraber yeni bir terminolojiyi de üretmiştir. Sözlü ve yazılı olarak dile yerleşen yeni terimler, tüm disiplin alanlarında ortak bir iletişim ve paylaşım öğeleri olarak kanıksandığı gibi gündelik yaşamda dahi yerleşik duruma gelmiştir.

Hangi perspektiften bakılırsa bakılsın, dijitalleşme ve beraberinde gelişen dijital kültür, bilgi toplumunun bir gerçeğidir. Dijital teknolojilere yatırım, çok çeşitli potansiyel ve fırsatları ile ülkelerin kalkınma stratejilerinde öncelikli hedefler durumuna gelmiştir. Bu gerçeklik, teknoloji ile kuşatılan iş yaşamı ve sosyal yaşamın getirdiği koşulların da doğal bir sonucudur. Kütüphanelerin dijitalleşme ile birlikte değişen doğası, kullanıcıların ve toplumun çağa ilişkin değişen talep, tercih ve gereksinimlerinin yanıtı niteliğindedir. Gelecekte de ivmesinin hızlanacağına inanılan bilimsel ve teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, evrensel düzeyde ortak olan bu kültüre uyum sağlamak kaçınılmaz görünmektedir. Bu nedenle, söz konusu kültür ve dijital teknolojiler bağlamında farkındalık, eğitim ve okuryazarlıklar, gerek devlet, gerekse ilişkili tüm kurum ve kuruluşların yönetim politikalarında öncelikli ele alınması gereken konulardır.

Kaynakça / References

- Adams, W. J., Jansen, B.J., & Smith, T. L. (1998). A distributed digital library: Planning, building, and using. *IEEE Conference on Research Issues in Data Engineering*. Orlando, Florida. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/2325429_Planning_Building_and_Using_A_Distributed_Digital_Library
- Akbuğa, F. (2014). *Uses of social network sites among digital natives: The case of Facebook use among METU students (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara: ODTÜ.
- Akhrovnova, S. M. (2020). Digital culture as a humanitarian phenomenon. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 5(10), 231-235.

- Annappure, S. G. (2022). Arrival of digital culture in libraries: Sustainability of learning resources. *International Journal of Advance and Applied Research*, 10(1), 336-339.
- Arifuddin, M., Qamari, I. N. ve Surwanti, A. (2022). Digital literacy, digital culture and business performance: A comprehensive conceptual framework. *Journal of Marketing and Emerging Economics*, 2(10), 59-67.
- Asnafi, A. R. ve Keshavarzian, S. (2019). Digital libraries, opportunities and new ways to attract and develop clients in the public libraries of Mazandaran Province (I.R Iran). *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/2919>
- Baker, K. (2013). *Information literacy and cultural heritage: Developing a model for lifelong learning*. Oxford: Chandos Publishing.
- Benjamin, G. (2017). Privacy as a cultural phenomenon. *Journal of Media Critiques [JMC]*, 3(10), 55-74. Doi: 10.17349/jmc117204.
- Bornhofen, R. (t.y.). *Unlocking the power of digital literacy*. Erişim adresi: <https://www.bizcatalyst360.com/unlocking-the-power-of-digital-literacy/>
- Bozkurt, V. (2013). *Değişen dünyada sosyoloji: Temeller, kavramlar, kurumlar* (9.bs.). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Budin, G. (2003). Theory and history of culture. UNESCO (Ed.). *Encyclopedia of Life Support Sciences (EOLSS): Vol. 1. Culture, Civilization and Human Society* içinde, 1 (21). Erişim adresi: <http://www.eolss.net/sample-chapters/c04/e6-23-01.pdf>
- Burnham, C. (2018). Does the internet have an unconscious?: Slavoj Žizek and digital culture. Bloomsbury.
- Capurro, R. (1999). Ethical aspects of digital libraries. T. Aparac, T. Saracevic, P. Ingwersen ve P. Vakkari (Ed.). *Third International Conference on Conceptions of Library and Information Science (CoLIS 3): Digital Libraries: Interdisciplinary Concepts, Challenges and Opportunities* içinde. Dubrovnik, Croatia, 23-26 Mayıs 1999. Zagreb, Lokve. Erişim adresi: <http://www.capurro.de/diglib.htm>
- Celaya, J., Adzic, J., Cencerrado, L. M., Gervás, P., Menéndez, J. M., Neira, E., Rodero, E., Rodríguez, N., Tascón, M. ve Yuste, E. (2018). *AC/E Digital Culture Annual Report: Digital trends in culture. Focus: Readers in the digital age*. Madrid, Spain: Acción Cultural Española.
- Ch'ng, L. K. (2019). *Digital natives or digital immigrants?* Erişim adresi: <https://elearningindustry.com/digital-natives-digital-immigrants>
- Collins English Dictionary (2014). *Digerati*. Erişim adresi: <https://www.thefreedictionary.com/Digerati>
- Creeber, G. ve Martin, R. (2009). Introduction. G. Creeber ve R. Martin (Ed.). *Digital culture: Understanding new media* içinde (s. 1-10). New York, NY: McGraw-Hill.
- Cvjetičević, B. (2008). Challenges for cultural policies: The example of digital culture. A. Uzelac ve B. Cvjetičević (Ed.). *Digital culture: The changing dynamics* içinde (s. 103-112). Zagreb, Croatia: International Relations.
- Danver, S. L. (Ed.). (2016). *The SAGE Encyclopedia of Online Education*. Thousand Oaks, California: SAGE.
- Demir, G. (2021). Reading in the digital age: A theoretical framework. M. L. Emek ve H. Mungan (Ed.). *IV. International Ankara Conference on Scientific Research April 10 -11, 2021/ Ankara. The Book of Full Texts (Social Sciences)* içinde (s. 227-243). Ankara: ISPEC.
- Faber, P. ve Medina-Rull, L. (2017). Written in the wind: Cultural variation in terminology. M. Gryviel (Ed.). *Cognitive approaches to specialist languages* içinde (s. 419-442). Newcastle-upon-Tyne: Cambridge Scholars.
- Faraj, A. O. K. ve Sharabi, W. A. N. (2021). Developing the digital culture among the students of Educational Faculties in Prince Sattam Bin Abdulaziz University. *International Journal of Higher Education*, 10(3), 158-168.
- Gasque, K. C. G. D. ve Santos, A. P. (2022). Competência leitora na cultura digital e a biblioteca escolar: A contribuição do letramento informacional. *Encontros Bibli: Revista Eletrônica de Biblioteconomia e Ciência da Informação*, 27, 1-22; Doi: 10.5007/1518-2924.2022.e79956.

- Gere, C. (2012). *Community without community in digital culture*. London, UK: Palgrave Macmillan.
- Gere, C. (2008). *Digital culture* (2. Bs.). London: Reaktion Books.
- Gümüştekin, N. (2017). *Kültür kavramı ve Osmanlı'dan günümüze kültürel yapının incelenmesi*. T.C Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu. Erişim adresi: <https://www.ayk.gov.tr/icanas38/kulturel-degisim-gelisim-ve-hareketlilik-cultural-change-growth-and-mobility>
- Haider, J. ve Sundin, O. (2022) Information literacy challenges in digital culture: Conflicting engagements of trust and doubt. *Information, Communication & Society*, 25(8), 1176-1191. Doi: 10.1080/1369118X.2020.1851389
- Hautala-Kankaanpää, T. (2022). The impact of digitalization on firm performance: Examining the role of digital culture and the effect of supply chain capability. *Business Process Management Journal*, 28(8), 90-109. Doi 10.1108/BPMJ-03-2022-0122
- Higgins, N., Ferri, D. ve Donnellan, K. (2022). Enhancing access to digital culture for vulnerable groups: The role of public authorities in breaking down barriers. *Int J Semiot Law*. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1007/s11196-022-09959-6>
- Ilahi, R., Widiaty, I., Wahyudin, D. ve Abdullah, A. G. (2019). Digital library as learning resources. *4th Annual Applied Science and Engineering Conference, Journal of Physics: Conference Series 1402 (2019) 077044 IOP Publishing*; Doi: 10.1088/1742-6596/1402/7/077044
- Keen, A. (2007). *The cult of the amateur: How today's internet is killing our culture and assaulting our economy*. London: Nicholas Brealey Publishing.
- Keseroğlu, H. S. (2005). Kütüphanenin tözü: Tarih öncesi dönemde bilgi. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(3), 1-12.
- Koç, R. (2022). Dijitalleşen kültür ya da kültürün dijitalleşmesi: Dijital kültür kavramı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(38), 500-513.
- Kreslins, K., Ikse, M. R., Dreijers, G. ve Vasiljeva, T. (2022). Digital literacy, digital culture and digitalization in Europe. *Journal of Internet and e-Business Studies*, 1-10; Doi: 10.5171/2022.193158.
- Kumar, P., Youngman, M., Fernandes, S. ve Pal, J. (2014). *Culture in a connected world: Exploring the work of digital observatories*. Report for the Organization of American States (OAS) and the Ministry of Information Technology (MinTIC), Government of Colombia. Ann Arbor, MI: University of Michigan School of Information.
- Kurbanoğlu, S., Boustany, J., Špiranec, S., Grassian, E., Mizrahi, D. ve Roy, L. (Ed.) (2015). Information literacy: Moving toward sustainability: *Third European Conference, ECIL 2015*, Tallinn, Estonia, October 19-22, 2015, Revised Selected Papers. Switzerland: Springer.
- Kurt, A. A., Günüş, S. ve Ersoy, M. (2013). The current state of digitalization: Digital native, digital immigrant and digital settlers. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 1-22.
- Langacker, R. W. (2007). Cognitive grammar. D. Geeraerts ve H. Cuyckens (Ed.). *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* içinde (s. 421-462). Oxford: Oxford University Press.
- Lynch, C. (1998). *Information literacy and information technology literacy: New components in the curriculum for a digital culture*. Erişim adresi: <https://www.cni.org/wp-content/uploads/2011/08/info-and-IT-literacy.pdf>
- Mezei, P. (2010). Digital technologies: Digital culture. *Nordic Journal of Commercial Law*, 1, 1-25.
- Nalbantoğlu, C. B. (2021). Dijital dönüşümün örgüt kültürü üzerine yansımaları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi (KMUSEKAD)*, 23(40), 193-207.
- Negroponte, N. (2015). *Being digital*. USA: Vintage Books.
- Nicholson, S. (1995). *Management of the digital library: New techniques for a new technology*. Erişim adresi: https://www.academia.edu/2485518/Management_of_the_Digital_Library_New_Techniques_for_a_New_Technology.

- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2), 123-139.
- Optistore (2022). Kültürün varlık biçimleri (halk, elit ve kitle kültürü): Halk, seçkinler, kitle kültürü: ilişkinin özü, doğası. Erişim adresi: <https://optistore.ru/tr/formy-sushchestvovaniya-kulturny-narodnoi-elitarnoi-i-mas-sovoi-kulturny/>
- Ossewaarde, M. (2019). Digital transformation and the renewal of social theory: Unpacking the new fraudulent myths and misplaced metaphors. *Technological Forecasting and Social Change*, 146, 24-30.
- Özbaş Anbarlı, Z. (2019). Dijital kültür. M. Küçük (Ed.). *Çevrimiçi iletişim ve yansımaları* içinde (s. 76-90). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Papaoiannou, K. (2018). The interaction of digital technology and cultural policy in an international antagonistic environment. *IJASOS- International E-Journal of Advances in Social Sciences*, IV(11), 507-509.
- Prakash, A., Sajan, K. ve Salim, A. M. (2020). Role of digital libraries in Library and Information Science Education: A study among LIS students of MG University, Kottayam. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 4476. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4476>
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants, part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1-6. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1108/10748120110424816>
- Primorac, J. ve Jurlin, K. (2008). Access, piracy and culture: The implications of digitalization in Southeastern Europe. A. Uzelac ve B. Cvjetičanin (Ed.). *Digital culture: The changing dynamics* içinde (s. 71-89). Zagreb, Croatia: International Relations.
- Ragnedda, M. ve Mutsvaio, B. (2017). Demystifying digital divide and digital leisure. S. Carnicelli, D. McGilivray ve G. McPherson (Ed.). *Digital leisure cultures: Critical perspectives* içinde (s. 107-119). London: Routledge.
- Rodríguez-Abitia, G., Martínez-Pérez, S., Ramirez-Montoya, M. S. ve Lopez-Caudana, E. (2020). Digital gap in universities and challenges for quality education: A diagnostic study in Mexico and Spain. *Sustainability*, 12, 9069; Doi:10.3390/su12219069.
- Samokhina, N. (2021). Information culture in the context of remote interaction. *Proceedings of the VIII International Scientific and Practical Conference 'Current problems of social and labour relations' (ISPC-CPSLR 2020)* içinde (s. 589-593). Atlantis Press. Erişim adresi: <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210322.181>
- Schein, E. H. ve Schein, P. (2016). *Organizational culture and leadership (5. bs.)*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Sharma, V. K. ve Chauhan, S. K. (2019). Digital library challenges and opportunities: An overview. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 3725. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/3725>
- Sodiya, A. (2020). *Nigeria computer society advocates new digital culture*. Erişim adresi: <https://www.thisday-live.com/index.php/2020/07/02/nigeria-computer-society-advocates-new-digital-culture/>
- Spencer-Oatey, H. (2012). *What is culture? A compilation of quotations*. GlobalPAD Core Concepts. Erişim adresi: https://warwick.ac.uk/fac/soc/al/globalpad-rip/openhouse/interculturalskills/global_pad_-what_is_culture.pdf
- Tiven, M. B., Fuchs, E. R., Bazari, A. ve MacQuarrie, A. (2018). *Evaluating global digital education: Student outcomes framework*. New York, NY: Bloomberg Philanthropies and the Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Tokiran, N. S. M., Hussin, N. ve Shahibi, M. S. (2021). Challenges in implementation of digital culture environment among rural community in Malaysia: An overview. *Journal of Asian Scientific Research*, 11 (3), 25-33.
- Trifu, R. (2011). Philosophical, epistemological, and scientometric considerations on the meanings of library science and the profession of librarian: Situating a research project. *Philobiblon*, XVI, 245-257. Erişim adresi: <https://philarchive.org/archive/ISTPEA>

- Trivedi, M. (2010). Digital libraries: Functionality, usability, and accessibility. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. Paper 381. Erişim adresi: <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/381>
- Wairrach, N. F. (2013). Motivational preferences of LIS professionals in university libraries of Pakistan. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. 1026. Erişim adresi: <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/1026>
- Wang, Q. E., Myers, M. D. ve Sundaram, D. (2013). Digital natives and digital immigrants. *Business & Information Systems Engineering*, 5(6), 409-419. doi: 10.1007/s11576-013-0390-2.
- Williams, R. (1998). The analysis of culture. J. Storey (Ed.). *Cultural theory and popular culture: A reader (2. bs.)* içinde (s. 48-56). Athens, Georgia: Prentice Hall.
- Wright, D. (2022) How culture became digital: Editor's introduction. *International Journal of Cultural Policy*, 28(7), 777-785, Doi: 10.1080/10286632.2022.2137160. Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2137160>
- Wright, D. ve Gray, C. (2022) Culture is digital and the shifting terrain of UK cultural policy. *International Journal of Cultural Policy*, 28(7), 799-812, Doi: 10.1080/10286632.2022.2137149 Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2137149>
- Yalçınkaya, Y. (2016). Dijital kültür ve dijital kütüphane. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(4), 595-618.
- Yelubay, Y., Seri, L., Dzhussubaliyeva, D. ve Abdigapbarova, U. (2020). Developing future teachers' digital culture: Challenges and perspectives. *IEEE European Technology and Engineering Management Summit (E-TEMS)* içinde. 1-6 Mart, 2020; NY, USA: IEEE.
- Yılmaz, B. (2009). *Türkiye'de kültür politikası ve kütüphane: 1980 sonrası durum*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.

